

Доц. д-р Адриана Андреева
Доц. д-р Галина Йолова

ТРУДОВО И ОСИГУРИТЕЛНО ПРАВО

2014
Издаелство „Наука и икономика“
Икономически университет – Варна

Тази книга или части от нея не могат да бъдат размножавани, разпространявани по електронен път и копирани без писменото разрешение на издателя.

- © Адриана Йовчева Андреева, Галина Огнянова Йолова, автори, 2014
- © Издателство „Наука и икономика“
Икономически университет – Варна, 2014

ISBN 978-954-21-0796-5

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	10
Използвани съкращения.....	11

Дял първи

ОСНОВИ НА ТРУДОВОТО ПРАВО

Глава първа. Предмет, метод и източници на трудовото право

1.1. Предмет на трудовото право	13
1.2. Метод на правно регулиране.....	15
1.3. Източници на трудовото право	18

Глава втора. Трудово правоотношение

2.1. Понятие за трудовото правоотношение	29
2.2. Правна характеристика на трудовото правоотношение	31
2.3. Страни на индивидуалното трудово правоотношение.	33
2.4. Съдържание на трудовото правоотношение.....	39
2.5. Основания за възникване на трудовото правоотношение	40

Глава трета. Трудовият договор като основание за възникване на трудовото правоотношение

3.1. Същност на трудовия договор.....	42
3.2. Сключване на трудовия договор.....	46
3.3. Съдържание на трудовия договор.....	52
3.4. Видове трудови договори	58
3.4.1. Трудов договор за неопределено време.....	59
3.4.2. Срочни трудови договори.....	59
3.4.3. Трудов договор със срок за изпитване.....	61
3.4.4. Договор с условие за обучение по време на работа	63
3.4.5. Трудов договор с условие за стажуване	64
3.4.6. Трудов договор за надомна работа и трудов договор за работа от разстояние.....	65

Глава четвърта. Изменение на трудовото правоотношение

4.1. Общи положения	67
4.2. Едностранно изменение на трудовото правоотношение	70
4.3. Промени на работодателя по трудовото правоотношение	79

Глава пета. Работно време и почивки

5.1. Понятие за работно време	81
5.2. Видове работно време	84
5.3. Извънреден труд.....	89
5.4. Същност на почивките и видове почивки	93

Глава шеста. Отпуски на работниците и служителите

6.1 Същност на отпуските	97
6.2. Видове отпуска	100
6.3. Платен годишен отпуск – условия и ред за ползване.....	101

Глава седма. Трудово възнаграждение

7.1. Същност и значение на трудовото възнаграждение	113
7.2. Системи за определяне на трудовото възнаграждение	116
7.3. Видове трудово възнаграждение	118
7.3.1. Минимална работна заплата	118
7.3.2. Основно трудово възнаграждение (основна заплата) ...	119
7.3.3. Допълнителни трудови възнаграждения	119
7.3.4. Брутно трудово възнаграждение	121
7.4. Ред за определяне на трудовото възнаграждение и гаранции за изплащането му.....	122

Глава осма. Имуществена отговорност на страните по трудовото правоотношение

8.1. Имуществена отговорност на работодателя.....	125
8.2. Имуществена отговорност на работника или служителя.....	132
8.3. Ред за осъществяване на имуществената отговорност.....	137

Глава девета. Трудова дисциплина и дисциплинарна отговорност

9.1. Понятие и същност на трудовата дисциплина	139
9.2. Характер и същност на дисциплинарната отговорност	141
9.3. Дисциплинарни наказания – понятие и видове. Ред за налагане	144

Глава десета. Прекратяване на трудовото правоотношение	
10.1. Обща характеристика и видове основания	147
10.2. Основания за прекратяване на трудовия договор	148
10.2.1. Общи основания за прекратяване на трудовия договор	149
10.2.2. Основания за едностранно прекратяване по волята на някоя от страните	152
10.3. Прекратяване на трудовото правоотношение, възникнало от избор	162

**Глава единадесета. Синдикални организации
и организации на работодателите**

11.1. Право на синдикално сдружаване	163
11.2. Правно положение на синдикалните организации	166
11.3. Правно положение на организациите на работодателите	172

Глава дванадесета. Колективен трудов договор

12.1. Възникване, понятие и същност	176
12.2. Съдържание на колективния трудов договор	178
12.3. Сключване на колективните трудови договори	180
12.4. Действие на колективните трудови договори	182

**Глава тринадесета. Контрол за спазване
на трудовото законодателство**

13.1. Обект и предмет на контрола за спазване на трудовото законодателство	184
13.2. Контролни органи и правомощия	184

Дял втори

ОСНОВИ НА ОСИГУРИТЕЛНОТО ПРАВО

**Глава четиринадесета. Предмет, метод и източници
на осигурителното право. Осигурителна система. Видове
социално осигуряване**

14.1. Предмет и метод на осигурителното право	188
14.2. Източници на осигурителното право	190
14.3. Осигурителна система. Видове социално осигуряване	194

**Глава петнадесета. Осигурителни правоотношения –
понятие, обекти и видове**

- 15.1. Осигурителни правоотношения – правна същност,
характеристика и елементи 197
- 15.2. Видове осигурителни правоотношения 204

**Глава шестнадесета. Субекти на осигурителните
правоотношения – осигурени лица, осигурители,
осигурителни органи**

- 16.1. Осигурени лица – понятие и видове.....205
- 16.2. Осигурители – понятие и видове 210
- 16.3. Осигурителен орган – понятие и видове
осигурителни органи.....213

**Глава седемнадесета. Осигурителни вноски и осигурителен
доход. Осигурителен стаж**

- 17.1. Осигурителна вноска – понятие и същност.....219
- 17.2. Ред за внасяне на осигурителни вноски.....220
- 17.3. Осигурителен доход. Понятие, елементи и размер.....225
- 17.4. Осигурителен стаж – понятие и елементи.
Изчисляване на осигурителен стаж 238

**Глава осемнадесета. Краткосрочно осигуряване. Осигурени
социални рискове. Осигурителни обезщетения**

- 18.1. Краткосрочното осигуряване – същност. Осигурени
социални рискове 236
- 18.2. Осигурителни обезщетения – понятие
и характеристики.....247
  - 18.2.1. Осигурителното обезщетение за временна
неработоспособност и трудоустрояване.....252
  - 18.2.2. Осигурително обезщетение при майчинство 256
  - 18.2.3. Парично обезщетение за безработица.....260

Глава деветнадесета. Пенсионно осигуряване

- 19.1. Същност и видове пенсионно осигуряване 269
- 19.2. Пенсия – понятие и белези. Общи правила за пенсиите 270

19.3. Пенсии, свързани с трудова дейност.....	275
19.3.1. Пенсия за осигурителен стаж и възраст	275
19.3.2. Пенсия за инвалидност	279
19.3.3. Наследствени пенсии	282
19.4. Пенсии, несвързани с трудова дейност.....	285
19.4.1. Пенсия за военна инвалидност.....	286
19.4.2. Пенсия за гражданска инвалидност.....	287
19.4.3. Социалната пенсия за старост	288
19.4.4. Социална пенсия за инвалидност	289
19.4.5. Персонални пенсии	289
19.5. Допълнително пенсионно осигуряване.....	291
19.5.1. Допълнително задължително пенсионно осигуряване	292
19.5.2. Допълнително доброволно пенсионно осигуряване	298

Глава двадесета. Пенсионно производство

20.1. Обща характеристика на пенсионното производство. Етапи на пенсионното производство	304
---	-----

Глава двадесет и първа. Здравно осигуряване

21.1. Здравно осигуряване – понятие и видове.....	312
21.2. Задължително здравно осигуряване – характеристики, органи и субекти	314
21.3. Осигурени рискове, престации и договори по задължителното здравно осигуряване. Здравноосигурителни вноски.....	321
21.4. Доброволно здравно осигуряване.....	326

Глава двадесет и втора. Контрол за спазване на осигурителното законодателство

22.1. Административен контрол по КСО.....	329
22.2. Контрол върху дейността на дружествата за пенсионно осигуряване.....	337
22.3. Принудителни административни мерки по КСО	340

Използвана литература	344
------------------------------------	------------